

Anja Fabiani

MEHKA MOČ IN VODITELJSTVO

Ljubljana 2015

Anja Fabiani
MEHKA MOČ IN VODITELJSTVO

Knjižna zbirka ACTA DIPLOMATICA
Urednik zbirke: Boštjan Udovič

Založnik: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV
Za založbo: Hermina Krajnc

Copyright © FDV, 2015

Recenzenta: Boštjan Udovič in Milan Jazbec
Jezikovni pregled: Tina Lengar Verovnik
Naslovnica: Ljubiša Stanojevič in Grega Tekavec
Prelom: EMMA

Tisk na zahtevo.
Ljubljana, 2015

Knjiga je izšla ob finančni podpori Javne agencije za raziskovalno dejavnost republike Slovenije.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

327:316

FABIANI, Anja

Mehka moč in voditeljstvo / Anja Fabiani. - Ljubljana : Fakulteta za družbene vede, Založba FDV, 2015. - (Knjižna zbirka Acta diplomatica)

ISBN 978-961-235-766-5

282553344

Knjigo posvečam Marjeti, Kristijanu in Pii.

*»Če ljudje nikoli ne bi naredili neumnih reči, se nič inteligentnega
ne bi zgodilo.«*

(Ludwig Wittgenstein)

»Brez videnja ljudstvo podivja.«

(Sveto pismo, Pregovori 29 : 18)

Kazalo

PREDGOVOR (prof. ddr. Igor Grdina).....	9
UVOD	17
GLOBALIZACIJA IN POSTMODERNOST	25
NOVA DIPLOMACIJA, JAVNA DIPLOMACIJA, KULTURNA DIPLOMACIJA IN MEHKA/PAMETNA MOČ	31
Mehka moč.....	37
Pametna moč in prihodnost moči.....	40
Nekaj dodatnih teoretskih pogledov na mehko/pametno moč....	42
VODITELJI, VLADANJE IN MEHKA/PAMETNA MOČ	45
MEHKA MOČ VODITELJSTVA – PREHODI V KONTEKSTE ZUNANJE POLITIKE.....	57
Nemčija, Francija in Poljska – odnos med ljubeznijo in sovraštvom	59
ZDA in (ženska) pametna moč.....	80
Močni svetovni igralci in njihove interpretacije mehke moči	101
Sociokulturne in razvojne dileme evropskih voditeljev: »ne« s severa in z juga	115
Evropska mehka moč	142
SKLEP	145
Seznam kratic.....	155
Literatura in viri	159

PREDGOVOR

Ni dvoma: Evropa dolguje svojo najočitnejšo civilizacijsko posebnost – večsrediščnost in večžariščnost – nemoči. Medtem ko so se na drugih kontinentih oblikovali imperialni kolosi, ki so ohranili stabilnost v živopisnem mimohodu dob, so koncentracijski koncepti in projekti na stari celini imeli razmeroma kratek rok trajanja. Evropa nikoli ni bila pripravljena dolgo vztrajati v vlogi vrta okoli te ali one palače. Pa četudi ga je obdeloval mili Kandid.

Cesarji, ki so vtisnili odločilen pečat antičnemu Rimu, so razlike med Vzhodom in Zahodom uspešno obvladovali le kratek čas. Julijsko-klavdijska epoha se je iztekla v kaotično medigro leta 69, antoninsko-severska doba pa v več kot eno generacijo trajajočo zmedo. Na podivjanem vrtiljaku zgodovine so se v 3. stoletju drenjali cesarji in uzurpatorji, ki so upali, da se bo Apolon nasmehnil samo njim. Dioklecijanska obnova, ki se je iztekla v delitev imperija – za vir moči je uspela narediti sestavljenost države, medtem ko je prejšnja doba krize neenakost oziroma razčlenjenost njenih delov konceptualizirala kot šibkost –, je potem celo postavila pod vprašaj smiselnost Oktavijanovega triumfa nad Antonijem in Kleopatro.

Poznejše obnovitve imperialne enotnosti sredozemskega prostora so bile le malo več kot razkazovanje politične velikopoteznosti in vojaške predrznosti. Prisluzile so si kvečjemu mimobežno omembo – ali celo zgolj podčrtno opombo – v komaj pregledni knjigi zgodovine. Justinijan, ki zagotovo ni imel namena osvojiti področje mediteranske ekumene, da bi ga – kakor Konstantin ali Teodozij – potem razdelil, se je bil že kot zavojevalec prisiljen zadovoljiti samo s približkom: Galije, ki so jo obvladovali Franki, se ni mogel niti dotakniti, na Iberskem polotoku pa se je uspel zasidrati le na skrajnem jugu. Njegovi nasledniki, ki so se vse do padca Carigrada postavljali na vrh piramide sveta, so se zatekli v imaginativno realnost lastne vladarske ideologije. Ostanke ostankov Justinijanovega imperija so obvladovali le s pomočjo krdela ambicioznih sorodnikov, ki so se nastanili v posameznih bizantinskih enklavah med Epirom in Trapezuntom.

Na Zahodu, ki je v času Manuela Komnena zaradi vojaških uspehov križarjev v Sveti deželi prvič postal nehlinjeno občudovan tudi na Vzhodu, je tekmovanje med papežem in cesarjem trajno preprečevalo

dominacijo enega samega središča avtoritete in oblasti. Če je Oton Veliki tudi tek časa v Rimu uravnaval po lastnih predstavah, je pičlo stoletje pozneje Gregor VII. v Canossi ponižal enega njegovih naslednikov, Henrika IV. – pri čemer zaradi pogled zožujoče zazrtosti v svoj simbolni triumf ni opazil, da je slednji kolena pred njim dejansko upognil le zato, da ga je lahko čez čas pahnil v izgnanstvo brez vrnitve. Friderik Barbarossa je potem v razcvetu civilizacije visokega srednjega veka svoje cesarstvo razglasil za sveto, a Hohenstaufovci so kljub temu izgubili boj z nasledniki apostola Petra. Za njihov zaton je bil usoden papež Inocenc IV., ki si je sicer dal veliko opraviti z urejanjem načel, po katerih naj posluje inkvizicija. Resda nasprotovanje glave Cerkve Frideriku II., ki je po pravici slovel kot *stupor mundi*, še ni moglo kdove kako škodovati, zato pa je bilo usodno za Konradovo in Manfredovo avtoriteto – in življenje. Toda po drugi strani tudi papeštvo ni doseglo toliko zelenega končnega triumfa: začetek njegove »avignonske sužnosti« je ob zori 14. stoletja vsakomur razkril odvisnost prvaka katolicizma od francoske monarhije.

Tudi pozneje moč in hlepenje po njej Evropi nista prinesla ne varnosti ne stabilnosti. Porajala sta le trenutke vrtoglavih uspehov in presenetljivo popolnih polomov, ki so se pomnili kot zgled oziroma svarilo. Ne kontinentalne vojne 18. stoletja, ki so bile nasledek neubranega koncerta orkestra velikih sil, ne epohe, ki so se izgubljale v iskanju njegovega občepriznanega dirigenta, niso vodile k trajno vzdržnim stanjem. Iz moči in naprežanj zanjo je vedno prej ali slej zrasla nepredvidljivost. Ta se je potem nezaustavljivo razraščala v negotovost. Ob zavedanju omejenosti sleherne moči se je umanjkanje trdnosti seveda občutilo tudi kot grožnja. Od tod do ukrepanja, ki je poskušalo odstraniti nevarnost, je bil le korak – vendar samo v mislih kakšnega filozofa kantovskega kova tak, ki rešitve ni iskal in najdeval v eliminacionističnih koordinatah. Dejansko se je moč, ki neogibno generira dinamiko, zmerom izkazala za iluzijski temelj varnosti. Vselej – celo v Metternichovi dobi permanentne kontinentalne koalicije – se je razkrila za premajhno, da bi lahko vzpostavila od tedaj na vekomaj stabilno razmerje sil. Mogla je skombinirati le njihovo bolj ali manj zapleteno konstelacijo, ki pa se je nezaustavljivo spreminjala in preobrazala. Nazadnje se je vedno iztekla v očitno nemoč. Armade Ludvika XIV. so naletele na svojega usodnega

nasprotnika v Johnu Churchillu, Hitlerjeve vojske pa v njegovem sorodniku Winstonu toliko in toliko generacij pozneje.

Ob moči, ki je hotela biti neomejena in ni nikogar privedla nikamor drugam kot do lastnih skrajnih mejnikov – kljub vedno znova obujanemu upanju, da teh sploh ni –, pa se je pojavila tudi njena v sili premišljeno zadržana in nerazkazujoča se soimenjakinja. Stavila je na privlačnost in mehko v pristopanju k problemom življenja. Marsikomu se je zdela nebogljena, neugledna in neslavna. Toda neredko je dosegla, česar samozaustavitve nesposobna moč, ki se je vedno pripravljena razliti čez plan, nikoli ni. V večji meri od slednje se je približala celo izpolnitvi historične misije nemogoče – reorganizaciji Evrope v enotno hierarhično strukturo. Bilo je to na večer srednjega in ob zori novega veka.

Ko je leto 1453 na stari celini pustilo na prestolu enega samega cesarja, debelokožnega Friderika III. – za situacijo, v kateri se je znašel tedaj, tako kot ponavadi, ni bil zaslužen sam –, so njegove sanjarske vizije o izbranosti habsburške vladarske hiše za vesoljni primat dobile krila. Sprva naravnost fantastično geslo tega šibkega monarha, ki je v bojih s številnimi nasprotniki doživel vrsto bolečih porazov, a je nazadnje zmagal nad vsemi zoprniki s tem, da jih je preživel, se je presenetljivo hitro preobrazilo v praktično programsko formulo. Friderikov A. E. I. O. U. – v slovenščini bi ga lahko razšifirali kot: Avstrija Edina Ima Oblast Univerzalno – se je že v naslednji generaciji lahko zdel realistična napoved prihodnje stvarnosti. Cesarjev sin Maksimilijan I., ki je dobil ime po celjskem mučencu, je svojega edinca Filipa Lepega žrtvoval za zakon z Ivano Blazno, zaradi nasledkov katerega so Habsburžani dobili oblast nad imperijem na štirih kontinentih. V njem sonce nikoli ni zašlo – a po drugi strani tudi nobena ura ni tekla enako kot druga. Srednjeevropska dinastija, katere prvake je v prvi polovici 15. stoletja boleva glava zaradi meteorskega vzpona grofov in knezov Celjskih, je pičle tri generacije pozneje, v času Filipovega sina Karla V., prva vodila zares svetovno politiko. Če bi Maksimilijan uspel urediti še razmere na Vzhodu – temu so bila namenjena pozneje tako znamenita potovanja Sigismunda Herbersteina v Moskovsko veliko kneževino in k turškemu sultanu na eni ter prvi dunajski kongres med Habsburžani in Jagiełlonci leta 1515 na drugi strani –, bi se geslo A. E. I. O. U. lahko uresničilo

skorajda dobesedno že zelo kmalu po smrti njegovega izumitelja. Moč, ki je stavila na privlačnost in mehak objem, je dosegla več od one, ki je prisegala na pritisk in jeklen prijem. Maksimilijan je bil vsekakor bližje univerzalni monarhiji kot Karlov sin Filip II., čigar Armada je v drugi polovici 16. stoletja na Zahodu vzbujala grozo brez primere. Toda Evropa kljub sirenskemu zapeljevanju na eni in ustrahovalnim pritiskom na drugi strani ni ubrala poti k hierarhično urejeni strukturi ter je ostala zvesta svoji tradicionalni večsrediščnosti in večžariščnosti.

Mehka moč, o kateri se dovolj glasno prereka naša sodobnost – najodmevneje je v veliko debato o njej posegel nekdanji ameriški državni sekretar Henry A. Kissinger, ko je kritiziral evropski (ne)pristop k problemom aktualne stvarnosti –, je nekaj novega pravzaprav samo na ravni debate o generalnih koncepcijah. Sektorsko je bila znana že davnim dedom. Ljudem, ki so opazili, da daje Venus enim za mnogo dlje časa tisto, kar drugim namenja Mars le za hip, je lahko celo kazala kraljevsko pot v prihodnost in jih sovražnikom naredila za mnogo bolj nevarne od jeklenih bojevitežev. V zgodovini je bil – in potem minil – trenutek, ko ni manjkalo veliko, da bi spremenila celo temeljni civilizacijski obrazec stare celine. Kakor smo videli, je v času Karla V. kazalo, da bo znala premagati celo nemoč – saj ne bo prebudila oziroma izzivala protisil. A cesarjeve ure, ki nikakor niso hotele teči v povsem enakem tempu, so pokazale, da tudi njej ni usojena brezmejnost. Karel V. je vendarle moral večkrat poseči po orožju; Fuggerjevi milijoni niso mogli kupiti vsega. Francoski kralj Franc I. je bil tako pokončen tečnež, da ga je moral Habsburžan kar najbolj očitno poraziti – celo tako zelo, da mu je od vsega, kar je imel, po bitki pri Pavii ostala samo še čast. V skrajni situaciji in v povsem dosledni izpeljavi more mehka moč postati povsem enaka svoji čvrsti ter v neomejenosti težeči soimenjakinji, če se noče razpustiti v onemoglosti. Po drugi strani pa se lahko kdaj sama razkrije ne le v svojem nasprotju, temveč celo v zrcalu zanikanja. Senca nemoči navsezadnje spremlja tudi njo. A to je zmerom manj spektakularno in zato manj opazno kakor pri udejanjanju maksime njene trde soimenjakinje *Frangar, non flectar*.

Največja prednost mehke moči, ki more lastno učinkovitost razodeti predvsem dolgoročno, je njena protejskost. Geslo, pod katerim nastopa najpogosteje, je *Flectar, non frangar*. Kako je to videti v praksi, je 13. aprila 1961 bleščeče pokazal zahodnonemški kancler Konrad

Adenauer, ki ni hotel odleteti v Berlin in se tam – čeprav sredi predvolilnega boja – na prvi dan graditve velikega zidu kar najodmevneje soočiti z lutkami moskovskega politbiroja v marki Brandenburg. Bil bi videti ne samo močan, temveč tudi velik. Celo gigantski. Toda »Stari« je imel primarno nadoseben cilj: predvsem je hotel preprečiti, da bi se v Srednji Evropi pojavilo tolikšno žarišče napetosti, kot se je poprej na še danes razdeljenem Korejskem polotoku. Obenem je nevsiljivo demonstriral, da je Zvezna republika Nemčija, katere vitalnost je poosebljal tudi v svojem 85. letu, kljub težki zgodovinski hipoteki nekaj povsem drugega od propadlih *Reichov*. S tem je odprl pot do velikega razumevanja z de Gaulleom in do preobrazbe renske cone iz evropske nevralgične točke v prostor sodelovanja in rastoče blaginje. Resda potem njegova predvolilna koalicija sama ni več dobila večine, toda čez leta je obirala sadove politike legendarnega »Starega«, ki so ga »mladi levi« na čelu s Franzem Josefom Straussom po vsej sili hoteli pahniti v pokoj.

Po drugi strani mehka moč ni vedno sinonim za elastično upogibanje med »jeklenimi nevihtami« v imenu strateškega ostajanja na sceni in kasnejšega razpiranja obzorij. 23. februarja 1981 je tedaj že skorajda zamenjani predsednik španske vlade Adolfo Suárez González ob vdoru podpolkovnika Antonia Tejera Molina v kongres poslancev kljub povsod naokrog žvižgajočim kroglaš vseskozi pokončno vztrajal na svojem sedežu. Njegov namestnik, bivši obrambni minister Manuel Gutiérrez Mellado, se je – kajpak neoborožen – spustil celo v besedni duel s pučisti, ki so mu tako rekoč pred nosom mahali s pištolami in avtomatskimi puškami. V naslednjih urah sta prav zaradi takih nepričakovanih gest, ki so kazale na vse kaj drugega kot na nemoč, doživela neuspeh tako »trdi« državni udar, ki ga je ob Tejeru poosebljal general Jaime Milans del Bosch, kot njegova bolj sofisticirana varianta, pri kateri je glavne niti držal v rokah Alfonso Armada y Comyn. Čeprav so se tedaj tudi uniformiranci, ki so stavili na silo, poigravali z mehkejšim pristopom – ki bi bil videti kot razumen kompromis med demokracijo in vladavino čvrste roke –, se jim računi niso izšli. Pa ne samo zaradi moralne entropije. Na drugi strani se namreč ni kazala – in tudi ni stala – nemoč, temveč nezlomljivost posebne vrste. Takšne, da proti njej orožje v tisti enkratni situaciji ni učinkovalo. Več kot očitno je šlo za trenutno – torej atipično – delovanje mehke moči. Ta se je tedaj razodela celo v svoji

neupogljivi obliki. Ironija zgodovine pa je poskrbela, da je bil eden njenih emblemov – dotlej širši javnosti komajda znani Manuel Gutiérrez Mellado – general, se pravi človek enakega poklica (in ranga v njem) kot oboroženci, ki so se zlomili pred njo.

Sedanja razprava o mehki moči poteka na ravni konceptov in prakse. Prvi nivo je pomemben zaradi nespregledovanja katere koli možnosti – tako življenja nasploh kot diplomacije in politike posebej. Drugo raven, tisto, na kateri se neponovljivo čuti težnost najrazličnejših konkretnih in enkratnih situacij, vzpostavljata zgodovina in vsakdanjost. V nji se do zadnje doslednosti izpeljani principi praviloma ne pokažejo v podobi hegeljanske zvijačnosti uma, temveč kot samouničujoče dogme. Ekskluzivizacija načel zmerom vodi k zaprtim vratom. Vnaprejšnje od-povedovanje takšnim ali drugačnim možnostim ukrepanja ne pomeni poti k zmanjševanju zmede in povečevanju predvidljivosti in s tem h krepitvi varnosti, temveč pogosto vodi do prav nasprotnega rezultata. Zgledi ne vzpostavljajo mere vrednosti, temveč samo privlačijo – a tako posnemovalce kot tiste, ki so voljni zlorabiti ravnanja, kakršna sugerirajo, ter predstave o zaželenih položajih in stanjih. Neville Chamberlain in Edouard Daladier, ki sta v Münchnu septembra 1938 tako odvečno kapitulirala pred Hitlerjem, da je bilo zanj manj kot leto dni pozneje nujno mu napovedati vojno, sta emblematična dokaza za to.

Za vse čase, prostore in situacije ni optimalnega enega vodila: življenjska dejanskost nikakor ni tako premočrtna kakor teorija. Tudi intelektualno udobna ni. Če bi obraz stvarnosti oblikovala roka enega principa, zgodovina ne bi bila v vsakem svojem pramenu – tako osebnem kot nacionalnem in regionalnem – unikatna. O koncepciji mehke moči, ki je vabljiva že zaradi tega, ker se utemeljuje na privlačnosti, lahko potemtakem rečemo, da se ji gre predvsem izogibati skušnjavi ekskluzivizacije. Če bi z njo opravila na najlažji način, se pravi, da bi ji podlegla, bi se znašla v koordinatah naivnosti. Življenje – in v njegovem okviru tudi politika in diplomacija – nikoli ne teži k svojemu (samo)uničenju pred zaprtimi vrati katerega koli načela. Tudi svojega imena vredni morala in etika nimata in ne moreta imeti takšnega cilja.

prof. ddr. Igor Grdina

UVOD

Družba v današnjem času naglo spreminja svoj obraz, saj prihaja do sprememb, ki so vezane na posamična desetletja, ne na daljša obdobja.

Mnogi teoretiki so mnenja, da je vzrok za tako nenadne spremembe po eni strani globalizacija z vsemi svojimi značilnostmi (pri tem imamo v mislih predvsem zaton klasične nacionalne države, vzporedno z vzponom moči nedržavnih akterjev). Po drugi strani se dogaja tehnološka revolucija, povezana z razvojem informacijskih tehnologij in z novimi oblikami komunikacije.

Ker je diplomacija bistveno povezana z družbo in njenimi spremembami, se zgoraj opisano odraža tudi na tem področju. Nove dimenzije diplomacije niso izrazito opazne in mnogokrat niso rezultat premišljenih strategij, pač pa se dogajajo spontano, a imajo kljub temu velik vpliv. Nekateri npr. menijo, da diplomat postaja neke vrste »sodobni nomad«, opremljen z vrhunsko tehnologijo, ves čas na poti in vendar ves čas doma, saj mu marsikatero diplomatsko misijo, tradicionalno vezano na fizično razdaljo, olajša nov način komunikacije. Pravo revolucijo so povzročila že družbena omrežja. Prek njih se dogaja široka mobilizacija družbenih skupin – celo do te mere, da vplivajo na realne politične razmere (npr. vpliv Facebooka na t. i. arabsko pomlad ali kasneje, na val beguncev). Vse to nas navaja na misel, da se mora sodobna diplomacija prilagoditi – slediti spontanim spremembam, postati sama bolj spontana. To pomeni tudi, da se spreminja družbena slika diplomacije. Ali povedano drugače: diplomacija danes postaja bolj družbena, bolj odvisna od družbene interpretacije kot kdajkoli prej. S tem postaja tudi bolj demokratična, saj na procese soodločanja v diplomaciji vpliva vse več dejavnikov, ki jih ni mogoče nadzirati in ki niso zgolj državne narave.

Vendar pa bi bilo zmotno misliti, da je nova vloga diplomacije povezana le z omenjenimi spremembami in z globalizacijo kot tako. Povezana je z eno izmed temeljnih prvin politike in posredno diplomacije, z močjo (ki je prav tako podvržena epohalnim spremembam).

Kaj je moč? Verjetno nekaj najpomembnejšega na našem svetu. Moč je povezana tako rekoč z vsem, kar nas obdaja. Definicij moči je veliko in veliko jih je povezanih s politiko, saj je politika neposredno soodvisna od moči. A zakaj? Kaj je tisti skupni imenovalac, ki povezuje politiko in

moč – pri čemer ne prihaja avtomatično do negativnih oznak v smislu manipulacije ali zlorabe moči, kar je skorajda populistični diskurz.

Skupni imenovalec je v odnosu. Politika je pojem, ki je povezan z odnosom, z odnosom med ljudmi v skupnosti (*polisu*). Tudi moč je lahko moč sama po sebi (da se nekaj naredi, izvede) ali pa gre za moč vplivanja na druge, torej za relacijo. In zanimivo je, da je prav v teoriji mednarodnih odnosov v zadnjem času prišlo do spraševanja o tej drugi vrsti moči, torej o moči vplivanja. Oziroma bolj rečeno, o načinih, s katerimi je mogoče vplivati na druge.

V preteklem obdobju, t. i. obdobju realistične doktrine, je bila moč povezana z vojaško silo in delno z ekonomijo (to je veljalo še celo v polpreteklem obdobju hladne vojne). Lahko bi rekli, da je šlo za pojmovanje moči kot fizične prevlade v relaciji do drugih. Čeprav se je morda spremenila tehnologija ubijanja (postala je bolj sofisticirana in zato bolj peklenska), pa se ni spremenil koncept moči kot tak – od pradavnine imamo opravka z vojaško močjo in posledično z vojnami.

Dejstvo je, da moč in izvajanje vplivanja oz. realizacija moči ni nekaj, kar bo minilo z danes na jutri. Po vsej verjetnosti ne bo minilo nikoli – taka je pač narava človeštva in absolutni pacifizem lahko živi le kot ideal ali utopija (ki pa seveda lahko zadovoljivo vpliva na spreminjanje družbenih razmer).

Če se torej prvinska človeška lastnost – želja po moči –, ki se realizira v skupnosti, ne bo umaknila z našega planeta, vse dokler bo človeštvo obstajalo, potem je toliko bolj na mestu razmislek o sami naravi moči tam, kjer njena zloraba lahko naredi največ škode (torej v politiki in, posredno, v diplomaciji). Natančneje, razmislek o alternativnih načinih izvajanja vpliva (moči) v politiki in diplomaciji.

Tako postopoma pridemo do pojma t. i. mehke moči, ki jo je razvil teoretik Joseph S. Nye (1990). S pojmom mehke moči je Nye opisal zmožnost privlačiti in sodelovati (namesto osvajati, uporabljati silo in denar, kar so temeljne prvine trde moči). Bistveni pojem v tem konceptu je torej – privlačnost. Doktrina mehke moči se je uveljavila v ameriški zunanji politiki, pa tudi na Kitajskem (in drugod).

V zunanjih odnosih zato govorimo o »diplomaciji mehke moči«; prav tu je termin mehka moč najbolj smiselno uporabljati, saj je ravno

na področju zunanjih odnosov zaradi obsega – mednarodne in globalne interakcije različnih nosilcev moči – najbolj izrazita.

Kako se konkretno realizira diplomacija mehke moči? Kako izgleda? Diplomacija mehke moči ni le javna diplomacija in ni le komuniciranje prek sodobnih družbenih omrežij. Je veliko več kot to. V neoliberalni teoriji mednarodnih odnosov (njeni predstavniki so npr. Joseph S. Nye, Robert Keohane, Richard Ned Lebow ...), kjer bistveno vlogo igrajo globalizacija in njeni procesi, je diplomacija mehke moči povezana predvsem z mednarodno skupnostjo in s pomenom posamičnih akterjev v njej (npr. vloga množične kulture in množičnih medijev). Pri tem pridemo do zaključka, da je prav nova družbena vloga diplomacije, ki je soodvisna z globalizacijo, hkrati tudi temeljno prepletena z mehko močjo – oziroma mehka moč je obenem tudi soprodukt globalizacije, je element njene multiple narave (vključenost več dejavnikov, javnega, nevladnega, zasebnega sektorja in posameznikov itd. v procese v družbi in kulturi). To dodatno potrjuje, da je diplomacija dobila nov, drugačen obraz in da se je temu potrebno prilagoditi, tudi zaradi procesov soodločanja v novih razmerah.

Da bi čim bolj plastično ponazorili, kaj pomeni diplomacija mehke moči v praksi – in da gre za izredno širok pojem, ki ni nujno povezan zgolj z javno diplomacijo ali s kulturno diplomacijo –, smo analizirali svetovne voditelje in skušali dognati, kako so pri svojem vladanju (in v mednarodnih odnosih) uporabljali elemente mehke moči. Zanimalo nas je tudi, kako so elementi mehke moči vplivali na same voditelje (npr. vplivi zgodovine, kulture, umetnosti ...). Voditeljstvo smo analizirali tudi kot samostojen fenomen, a predvsem v relacijskem odnosu do moči.

Nova vloga diplomacije mehke moči je torej po našem mnenju temeljni kamen za sodobno mednarodno politiko. Upoštevanje njenih danosti je mogoče preučevati na načine, ki vključujejo osebnostne, pa tudi širše kulturne in družbene vidike.

Pri tem ne gre le za površinske zadeve, za modne muhe enodnevnice, pač pa za bistvene spremembe, pri katerih je še kako pomembna tudi implementacija prilagojenih in ustreznih politik.

Cilj monografije je opredeliti presečnost pojmov mehke moči in voditeljstva v kontekstu mednarodnih odnosov, ob predstavitvi možnosti

za implementacijo v prakso. Diplomacija mehke in pametne moči sta relativno nova termina. Prikazali bomo, da sta sopojav globalizacije in postmodernizma (prostorskega prestrukturiranja in s tem prestrukturiranja težišč v demokratičnih procesih odločanja, prav tako pa »multifazetne« narave globalizacije/postmodernizma). A nista le to – sta tudi doktrina, ki se je rodila v ameriški teoretski misli.

V nadaljevanju bomo ugotovili, kako se mehka moč kaže v elementih vladanja pri svetovnih voditeljih. Vprašali se bomo, ali je vpeljava mehke moči v elemente voditeljstva, ki ima vpliv na svetovne procese, smiselna. Pogledali bomo v prihodnost in skušali ugotoviti, ali naj svetovno pomembni politiki tudi v prihodnje uporabljajo pri vodenju elemente mehke moči – na kakšen način in zakaj.

Glavni cilj pri tem je dognati, ali imajo pojmi mehke (pametne) moči globlje bistvo, abstrahirano v t. i. »privlačnosti«, ki izhaja iz treh temeljnih postulatov mehke moči: političnih vrednot, zunanje politike in kulture.

V monografiji torej izhajamo iz hipoteze, da je diplomacija mehke moči bistvena za kakovostne mednarodne odnose v prihodnosti in da imajo svetovni voditelji velik pomen pri implementaciji mehke moči (zaradi procesov individualnega odločanja) ter da se ti procesi kristalizirajo prav v analizi elementov mehke moči pri posamičnih političnih osebnostih. Gre za to, da prepoznamo značilnosti mehke moči pri voditeljih v elementih kulture, zunanje politike, političnih vrednot in privlačnosti kot take. Mehka moč po našem prepričanju ni nekaj abstraktnega, ni povezana zgolj s političnim procesom, pač pa je v svoji srži rezultat potez voditeljev, ki jo implementirajo. To dokazujemo prav z elementi mehke moči v njihovi politični agendi. Po našem mnenju je torej mehka moč bolj segment individualnih okoliščin kot pa družbene danosti. Celo več, prav t. i. individualne okoliščine jo v temelju oblikujejo. Bistveno pa je, da bomo skušali dokazati, kako prav preplet mehke moči in voditeljstva vpliva na boljšo politiko in diplomacijo države.

V monografiji bomo izhajali iz tipološke metode, s katero bomo na podlagi teoretskega modela t. i. diplomacije mehke moči ustvarili referenčni okvir za opredelitev določenih splošnih značilnosti.

Sklicevanje na Nya v nadaljevanju je avtoričina lastna sinteza, ki temelji na njenem preučevanju.

Pri teoretski definiciji mehke moči (po Nyu) gre za osnovno značilnost, ki jo imenujemo privlačnost. Privlačnost na tem mestu definiramo kot relacijsko danost, ki se konstituira predvsem v odnosu do drugega (drugih, skupnosti) in povzroča zmožnost vplivanja, brez uporabe sile ali ekonomske prevlade.

Druge značilnosti mehke moči so načini, s katerimi dosežemo cilj, tj. privlačnost, in so zato tudi značilnosti, vendar ne v smislu zasledovane premise, pač pa so metodološki (pod)prijemi, ki se kot taki konstruirajo v (pod)značilnosti. Te so: politične vrednote, zunanja politika in kultura.

Tako mehko moč v našem razumevanju v tipizaciji delimo na osnovno značilnost: privlačnost (ki je cilj, lahko tudi nekaj imanentnega) in na tri druge (pod)značilnosti (ki so sredstva za doseg cilja, praviloma nečesa eksternega).

S pomočjo primerjave in abstrakcije bomo skušali dognati, kako se vse štiri značilnosti kažejo v relaciji do voditeljstva pri ključnih izbranih voditeljih, ki smo jih vzeli kot študije primera. Skušali bomo dognati globlje bistvo za pojavom, kot tudi morebitna notranja protislovja.

Interdisciplinarna in primerjalna interpretacija je po eni strani odraz cilja in namena monografije, po drugi strani pa je njena metodološka opora in značilnost. Tako je mogoče bolje preučiti zahtevne, subtilne in v delovanju spremenljive pojave, kot sta svetovno in evropsko voditeljstvo.

Oboje predstavlja večplastnost pojavov v času in prostoru, ki dobiva postmoderne dimenzije, vizije prihodnosti in sledenje komaj pretekli, nikoli dokončani zgodovini.